

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaali-ala

Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

2017

Henna Oksa

**SUOMENKIELEN
KIELITUOKIOITA 3-4-
VUOTIAILLE
MAAHANMUUTTAJALAPSILLE**

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma | Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

2017 | 34 + 2

Meeri Rusi

Henna Oksa

SUOMENKIELEN KIELITUOKIOITA 3-4-VUOTIAILLE MAAHANMUUTTAJALAPSILLE

Toiminnallisen kehittämistyöni toimeksiantajana toimi Turun kaupungin Piiparinpolun päivähoitoyksikkö. Päiväkodissa on yhä enenemissä määrin maahanmuuttajataustaisia lapsia, joille suomen kielen opettaminen on päiväkodin arkipäivää. Idea kehittämistyölle lähti työskennellessäni päiväkodissa 3-5-vuotiaiden ryhmässä, opettaessani heille suomen kieltä. Valmista, erityisesti pienille lapsille sopivaa materiaalia kielen opettamiseen on huonosti saatavilla. Kehittämistyöni tuotoksena syntyi viisi valmista toimintatuokiota 3-4-vuotiaille maahanmuuttajalapsille.

Tavoitteena oli tehdä mahdollisimman käyttökelpoinen ja monipuolinen tuotos varhaiskasvattajien käyttöön. Pyrin tekemään tuotoksesta mahdollisimman helppokäyttöisen ja moneen erilaiseen käyttöön soveltuvan. Tuotosta voikin käyttää sellaisenaan toimivana kokonaisuutena, ottaa sieltä vain tietyn aihealueen tuokion käyttöön tai poimia osia omaan toimintaan.

Tuotoksen lisäksi kehittämistyöhön kuuluu tietoperustaosio. Tämä osio on jaettu neljään osioon. Ensimmäinen osio kertoo toisen kielen oppimisesta. Tässä osiossa kuvataan kahta erilaista mallia oppia uutta kieltä, sekä käydään läpi uuden kielen oppimisen vaiheet. Toinen osio kertoo äidinkielen merkityksestä toisen kielen oppimisessa. Tässä osiossa kerrotaan tärkeästä, usein taka-alalle jäävästä asiasta identiteetin, ajattelun ja tunteiden käsittelyn kehittymisen kannalta. Kolmas osio käsittelee toisen kielen opettamista varhaiskasvatuksessa. Siinä käsitellään kasvattajan eri rooleja ja maahanmuuttajalasten huomioon ottamista päivähoiton aloituksessa ja päivittäisessä toiminnassa. Neljäs osio käsittelee kielen ymmärtämistä ja kielen oppimisen arviointia. Osiossa kerrotaan arvioinnin haasteista ja kuvaillaan tapoja arvioida kielitaitoa.

ASIASANAT:

Maahanmuuttaja, kielen kehitys, varhaiskasvatus, suomen kieli.

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme of social services | Child-, youth- and family work

2017| 34 + 2

Meeri Rusi

Henna Oksa

FINNISH LANGUAGE SESSIONS FOR 3- TO 4-YEAR-OLD IMMIGRANT CHILDREN

The employer of my functional development project was the Piiparinpolku day care unit of the city of Turku. The number of immigrant children in the day care unit has increased steadily and teaching them Finnish is a part of their routine. The idea for this development project sparked when I was working in the day care's group for 3 to 5 year olds and was teaching them Finnish. There is little material available for teaching a language that is specifically targeted for small children. My development project resulted in five ready-to-use action sessions for 3- to 4-year-old immigrant children.

The goal was to make an output as useful and versatile as possible for the early childhood education personnel. I aspired to make the output easy to use and suitable for various different uses. It can be used as such or a single section can be used or single parts can be used in one's own program.

Besides the output, the development project includes a theoretical part that is divided into four parts. The first part explains the learning of a second language. The section describes two different models for learning a new language and reviews the steps of the learning process. The second part explains the signification of the native language in the learning process. This part talks about a subject, that is often left to the background from the point of view of identity, thinking and emotional development. The third part describes teaching a new language in early childhood education. It addresses the different roles of the educator and minding the immigrant children in the beginning of and in daily functions of the day care. The fourth part handles understanding a language and evaluation of the learning process. The section describes the challenges and methods of the evaluation.

KEYWORDS:

Immigrant, language development, early childhood education, Finnish.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LÄHTÖKOHDAT KEHITTÄMISTYÖLLE	8
2.1 Kehittämistyön tausta	8
2.2 Kehittämistyön tavoitteet	9
2.3 Toimeksiantaja ja harjoittelupaikka	10
3 TOISEN KIELEN OPPIMINEN	12
3.1 Toisen kielen oppiminen	12
3.2 Äidinkielen merkitys toisen kielen oppimisessa	14
3.3 Toisen kielen opettaminen varhaiskasvatuksessa	15
3.4 Kielen ymmärtämisen ja oppimisen arviointi	17
4 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN	19
4.1 Kehittämistyön menetelmät	19
4.2 Kehittämistyön prosessin kuvaus	21
4.3 Kehittämistyön aikataulutus	22
4.4 Tuotoksen tekeminen	24
4.5 Tuotoksen analysointi	25
5 KEHITTÄMISTYÖN TUOTOS	27
5.1 Kielituokioita 3-4-vuotiaille maahanmuuttajalapsille - materiaalipaketti	27
5.2 Tuotoksen hyödyt	28
6 POHDINTAA	30
6.1 Kehittämistyön luotettavuus	30
6.2 Kehittämistyön eettisyys	30
6.3 Ammatillinen kasvu	31
LÄHTEET	33

LIITTEET

Liite 1. Suunnitelma tuotoksesta

Liite 2 Tuotoksen sisällysluettelo

TAULUKOT

Taulukko 1 Kehittämistyön aikataulu

22

1 JOHDANTO

Maahanmuuttajia on Suomessa, ja heidän lapsiaan päiväkodeissa, yhä enemmän. Maahanmuuttajalapset ovat useimmiten päiväkodissa oppiakseen suomenkieltä. On kaikkien etu, että maahanmuuttajalapsi oppii riittävän suomen kielen taidon ennen peruskoulun aloitusta. Tämän kehittämistyön aiheena on 3-4-vuotiaiden maahanmuuttajalasten kielen oppiminen ja suomen kielen opettaminen. Kehittämistyön tuotoksena on valmis materiaalipaketti kielituokioista 3-4-vuotialle maahanmuuttajalapsille.

Päiväkodissa olevat maahanmuuttajalapset tulevat hyvin erilaisista kulttuureista ja taustoista. Osa lasten vanhemmista on tullut Suomeen pakolaisina, kun taas osa lasten vanhemmista on tullut työn perässä. Tällä on suuri merkitys lapsen kodin olosuhteisiin ja vanhempien hyvinvointiin. Joidenkin lasten vanhemmat ovat töissä tai opiskelemissa, kun taas toisten lasten vanhemmat ovat kotona. Kotikieli ja sen taitotaso vaihtelevat suuresti, toiset vanhemmat eivät esimerkiksi osaa lukea tai kirjoittaa omalla äidinkielelläänkään. Osa lasten vanhemmista opiskelee tai osaavat jo suomea, osa taas ei. Myös vanhemman suomen kielen taitotasolla ja asenteella uuden kielen oppimista kohtaan on merkitystä lapsen uuden kielen oppimiseen.

Lasten suomen kielen taito päiväkotia aloittaessa vaihtelee suuresti. Osa lapsista on ollut avoimen varhaiskasvatuksen palveluissa oppimassa suomea, kun taas osa lapsista tulee päiväkotiin täysin ummikkona. Osa avoimen varhaiskasvatuksen ryhmistä on hyvin maahanmuuttajapainotteisia ja kielen oppiminen siellä on hidasta. Sekä äidinkielen, että suomen kielen taitotasoon vaikuttaa myös se, minkä ikäisenä lapsi aloittaa päiväkodin. Osa aloittaa päiväkodin hyvinkin pienenä, noin 1-vuotiaana, kun taas jotkut lapsista tulevat palvelun piiriin vasta lähempänä esikouluikää tai vasta esikouluikässä.

Yhä useampi lasten kanssa työskentelevä varhaiskasvattaja työskentelee myös maahanmuuttajalasten kanssa. Harvalla lapsen kanssa työskentelevällä on kuitenkin riittävästi tietoa ja materiaalia suomenkielen opettamiseen varhaiskasvatusikäisille maahanmuuttajalapsille. Suomessa on keskitytty suomi toisena kielenä – opetukseen alakouluikäisille.

Suurin osa saatavilla olevasta valmiista materiaalista on suunnattu alakouluikäisten maahanmuuttajalasten opettamiseen. Tämä johtunee varmasti siitä, että aiemmin maahanmuuttajalapset on saatu palveluiden piiriin vasta oppivelvollisuuden myötä.

Nykyään kaikille maahanmuuttajalapsille suositellaan varhaiskasvatusta ja suurin osa maahanmuuttaja perheistä sen hyödyntääkin. Esimerkiksi Turussa on jo jonkin aikaa järjestetty suomi toisena kielenä – opetusta viisivuotiaille maahanmuuttajalapsille kiertävän suomi toisena kielenä – opettajan toimesta päiväkodeissa. Muutamana vuonna on myös kokeiltu yhteistyössä yliopiston kanssa suomen kielen opettamista neljävuotiaille lapsille ryhmän oman lastentarhanopettajan toimesta. Kehitys on siis siihen suuntaan, että suomen kielen opetus maahanmuuttajalapsille aloitetaan yhä aiemmin.

2 LÄHTÖKOHDAT KEHITTÄMISTYÖLLE

2.1 Kehittämistyön tausta

Maahanmuutto on Suomessa vielä melko tuore ilmiö. Maahanmuutto Suomessa kään-tyi selvään kasvuun 1990-luvulla ja Turku on sieltä asti ollut pääkaupunkiseudun jäl-keen suurin kohdealue. (Rasinkangas 2014.) Pelkästään Turussa on noin 18 000 ih-mistä, jotka puhuvat äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Vuonna 2000 Turun asukasluvusta muun kielisiä oli 4,1 prosenttia, kun vuonna 2015 tuo luku oli 10,1 pro-senttia. Turussa asuu kansalaisia noin 130 eri maasta. Suurimpia kansalaisuusryhmiä ovat Venäjä, Viro, Irak, Iran, Somalia ja Ruotsi. (Infopankki 2016.) Turussa maahan-muuttajia asuu eniten neljässä lähiössä: Halisissa, Varissuolla, Runosmäessä ja Laus-teella. Esimerkiksi Varissuolla lähes 40 prosenttia alueen asukkaista puhuu äidinkiele-nään muuta kuin suomea tai ruotsia. Nuoremmissa ikäryhmissä vieraskieliset ovat jo enemmistö. (Rasinkangas 2014.) Tämä maahanmuuttajien määrän kasvu Suomessa näkyy myös päivähoidossa.

Turun kaupungin verkkosivuilla kerrotaan maahanmuuttajalasten päivähoidosta seu-raavaa: ”Monikulttuurinen päivähoito Turun kaupungissa tarkoittaa, että kaikki lapset huomioidaan tasa-arvoisesti ja oikeudenmukaisesti ikään, sukupuoleen ja ihonväriin katsomatta. Päivähoitopalvelujen saannissa jokaisen lapsen kohdalla tavoitteena on tukea kulttuurivähemmistöihin kuuluvia lapsia mahdollisuuteen kasvaa monikulttuuri-nessa yhteiskunnassa oman kulttuuripiirinsä ja suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi. Lapsen kulttuuritausta ja suomen kielen taitotaso huomioidaan lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Päivähoidossa lapsi tutustuu suomalaiseen kulttuu-riin, oppii suomen kieltä ja toimii sosiaalisessa ryhmässä.” Kuten muuallakin Suomessa ja Turussa, myös Runosmäen alueella maahanmuuttaja lasten määrä on kasvanut viime vuosien aikana. Tämä näkyy myös alueen päiväkodeissa.

Turun kaupungissa järjestetään suomi toisena kielenä – opetusta viisivuotiaille maa-hanmuuttajalapsille resurssien mukaan. Opetus tapahtuu 5-10 kerran sarjoissa. Näiden suomi toisena kielenä - opettajien käyttämä opetus materiaali, kielipelit, ovat kaikkien Turun kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöiden käytettävissä. Suurin osa näistä peleistä on sanasto pelejä lasten arkeen liittyvistä aiheista, kuten ulkoilu, ammatit, ke-honosat tai huonekalut. Lisäksi pelejä löytyy muun muassa aiheista vastakohtat, sijain-

tiin liittyvät käsitteet ja luokittelu. Pelit ovat haastavia alle viisivuotiaille maahanmuuttajille. Tästä heräsi ajatus tehdä nuoremmille, 3-4-vuotiaille maahanmuuttajalapsille sopivia pelejä suomen kielen perussanaston oppimiseen. Esimerkiksi väreihin, numeroihin, ruokailuvälineisiin yms. päivittäiseen sanastoon liittyviä pelejä edellä mainituissa materiaaleissa ei ole. Myöhemmin ajatus vielä täydentyi tehdä valmiita kielituokioita lastentarhanopettajan käyttöön. Idea lähti omasta tarpeesta työskennellessäni ensimmäistä kertaa maahanmuuttajalasten parissa. Valmista materiaalia suomen kielen opettamiseen pienille lapsille ei juuri ole saatavilla.

2.2 Kehittämistyön tavoitteet

Toiminnallinen opinnäytetyö on työelämän kehittämistyö, joka tavoittelee käytännön toiminnan kehittämistä. Sen tuotoksena syntyy yleensä jokin konkreettinen asia toimeksiantajalle jätettäväksi. Tuotos voi esimerkiksi olla opas, kehittämissuunnitelma, kirja tai vaikka tilaisuuden tai tapahtuman suunnitteleminen ja järjestäminen. (Virtuaaliammattikorkeakoulu 2006.) Tuotoksen tulisi olla mahdollisimman hyödyllinen ja toimeksiantajan tarpeita vastaava.

Oman kehittämistyöni tarkoitus on luoda valmiita kielituokioita 3-4-vuotiaiden lasten kanssa käytettäväksi Piiparinpolun päiväkodin ja mahdollisesti laajemmaltikin Turun kaupungin päiväkotien varhaiskasvatuksen henkilöstön käyttöön. Valmiiden tuokioiden tavoitteena on olla lastentarhanopettajan apuna varsinkin silloin, kun maahanmuuttajalasten kanssa työskentely on uuttua tai kun lastentarhanopettaja kaipaava syksyn aloitukseen helppoa valmista materiaalia käytettäväksi. Tuokioita voi käyttää sellaisenaan tai ottaa niistä osia käyttöön.

Yhtenä kehittämistyön tavoitteena on tuotos, joka on helppokäyttöinen materiaali paketti. Materiaalin on tarkoitus olla mahdollisimman valmista ja sitä kautta helppokäyttöistä. Materiaali paketin tuokiot on selkeästi nimetty ja niihin kuuluvat tehtävät eritelty. Näin tuokioista voi poimia itselle tarpeelliset ja ottaa käyttöön tuokiot joko kokonaisina tai osia niistä. Materiaalipakettiin sisältyy esimerkiksi pelien materiaalit valmiina tulostettaviksi, jolloin ne on mahdollisimman helppo valmistaa ja siten helppo ottaa käyttöön. Haluan välttää epäselviä ohjeita ja vähentää työmäärää ennen tuokioiden käyttöönottoa.

Toisena tärkeänä tavoitteena on saada luotua pienemmille 3-4-vuotialle maahanmuuttajalapsille sopivaa materiaalia suomen kielen opettamiseen varhaiskasvatuksen käyttöön. Nyt valmista materiaalia ei juuri ole saatavilla. Kysyntää tällaiselle materiaalille varmasti on. Valmis saatavilla oleva materiaali on soveltuvaa 5-6-vuotiaiden tai ala-asteikäisten opettamiseen. Heidä pienempiä maahanmuuttajalapsia on kuitenkin päivähoitossa oppimassa suomen kieltä paljon. Heidänkin kanssa olisi tärkeää arjessa oppimisen lisäksi opetella sanastoa johdonmukaisesti, jotta kielen oppiminen olisi tehokasta. Moni pieni maahanmuuttajalapsi tulee päivähoitoon täysin ummikkona, ja kielen opettamisen aloittaminen on haastavaa.

2.3 Toimeksiantaja ja harjoittelupaikka

Toimeksiantajani ja harjoittelupaikkani toimivat työpaikkani Turun kaupungin Piiparinpolun päivähoitoyksikön Piiparinpolun päiväkotia. Piiparinpolun päivähoitoyksikköön kuuluu myös Paltankadun päiväkotia Kaerlan alueella. Piiparinpolun päiväkotia sijaitsee Runosmäen kaupunginosassa. Runosmäessä on lisäksi kaksi muuta kaupungin päiväkotia. Piiparinpolun päiväkotia sijaitsee aivan Runosmäen ytimessä, vieressä on kerrostaloja, liikekeskus ja koulu sekä kirjasto. Kävelymatkan päässä on metsä, puistoja, luistelukenttä, bussiyhteydet ja kuntoilurata metsineen.

Päiväkodissa on neljä osastoa; alle 3-vuotiaat, 3-5-vuotiaat, 5-6-vuotiaat ja pienennetty esiopetusryhmä. Henkilökuntaa on viisi lastentarhanopettajaa, kuusi lastenhoitajaa, kaksi ryhmävastustajaa, sekä siistijä ja keittäjä. Päiväkodin johtaja on paikalla puolet viikosta joka viikko. Lapsia talossa on yhteensä 63. Lapsista noin 70 prosenttia on maahanmuuttajia. Lapset tulevat hyvin erilaisista taustoista ja kulttuureista. Maista edustettuna ovat muun muassa Somalia, Venäjä, Espanja, Viro, Puola, Albania ja Filippiinit. Osan lasten perheet ovat tulleet Suomeen pakolaisina, osan muuttaneet työn perässä. Osan lasten vanhemmat ovat työelämässä tai opiskelevat, osan vanhemmat ovat kotona. Vanhempien suomen kielen taito on erittäin vaihtelevaa. Osa ei puhu saanaakaan suomea ja ymmärtävätkin vain muutamia sanoja, kun taas osan kanssa pystyy keskustelemaan suomeksi lapsen asioista melko sujuvasti.

Idea kehittämistyön aiheeksi lähti itsestäni. Olin vuoden työsuhteessa Piiparinpolun päiväkodin 3-5-vuotiaiden ryhmässä. Suurin osa ryhmän lapsista oli 4-vuotiaita. Ryhmän 18 lapsesta 10 oli maahanmuuttajia seitsemästä eri kulttuurista. Maahanmuuttajalapsilla ryhmässä oli syksyllä kauden alkaessa hyvin erilainen suomen kielen taito.

Muutama lapsi vasta aloitti päivähoiton ja olivat täysin ummikoita. Suurin osa lapsista oli ollut vuoden tai kaksi joko päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Toki näidenkin lasten kielitaso vaihteli suuresti. Muutama lapsi oli ollut useamman vuoden jo päiväkodissa ja suomen kielen taso oli hyvä.

Itselläni ei ollut mitään aiempaa kokemusta maahanmuuttajien kanssa työskentelystä. Syksyllä oli haastavaa lähteä työskentelemään varsinkin ummikkolasten kanssa ilman mitään valmista materiaalia. Tästä sitten syntyi idea tehdä lastentarhanopettajille sellaista materiaalia mitä voi syksyn alussa käyttää helposti valmiina.

3 TOISEN KIELEN OPPIMINEN

3.1 Toisen kielen oppiminen

Lapsi oppii kaksi kieltä joko samanaikaisesti tai peräkkäin. Samanaikaisesti oppiminen tapahtuu alle kolmevuotiailla lapsilla, niissä tilanteissa, joissa vanhemmat puhuvat kotona eri kieltä, tai lapsi aloittaa varhain päivähoidon. Ennen kuudenkuukauden ikää kahta kieltä opitaan samaa tahtia suosimatta kumpaakaan kieltä. Lapsen aivoihin rakentuu erilliset, mutta samanarvoiset kieli rakennelmat. Nämä erilliset rakennelmat mahdollistavat kahden kielen oppimisen sekoittamatta kieliä. Kuudenkuukauden iässä lapsi huomaa eron kahden kielen välillä ja voin alkaa suosimaan kieltä, jota kuulee enemmän. Tässä kohtaa vähemmän kuullun kielen sanavarasto voi jopa heiketä. (Halgunseth, L. 2010.) Paremmiin opittu kieli voi alkaa vaikuttaa heikommin opittuun ja kielet voivat sekoittua. Lapsi voi korvata toisen kielen vartaloita toisen kielen vartaloilla tai sekoittaa päätteitä. (Koppinen, M. ym. 1989, 86.) Kielten sekoittumisen huomaa varsinkin niillä lapsilla, joiden kaksi kieltä on samankaltaiset, esimerkiksi suomi ja viro.

Synnyynnäinen, varhainen kaksikielisyys eroaa leikki-ikänsä jälkeen tapahtuvan kielen oppimisen kanssa. Leikki-ikänsä jälkeen lapsi joutuu toista kieltä opitellessaan miettimään äänteiden ja ääntämisen erilaisuutta sekä vertaamaan sanoja ja lauserakenteiden erilaisuutta. Lapselle on muodostunut äidinkielen pohjalta viitekehys, johon hän suhteuttaa uutta kieltä. (Korpilahti, P. 2007, 28.) Lapsi joka osaa jo yhden kielen (äidinkieli) ja jolle esitellään toinen kieli, oppii ne peräkkäin. Näin kielenoppiminen tapahtuu suurimmalla osalla maahanmuuttajalapsista päiväkodeissa. Minkä tahansa ikäinen lapsi tai aikuinen voi oppia toisen kielen äidinkielen jälkeen. (Halgunseth, L. 2010.)

Varhaislapsuudessa opittu toinen kieli kehittyy samansuuntaisesti kuin ensimmäinen opittu kieli, jolloin varhaislapsuudessa toisen kielen oppiminen on helpompaa kuin aikuisena (Halme, K. 2011, 90–91). Oppimisen helppouteen vaikuttaa moni asia, kuten lapsen temperamentti ja motivaatio (Halgunseth, L.2010). Kielen oppimisen vertailua on helppo tehdä päiväkodissa, jossa lapset kuulevat keskenään yhtä paljon suomen kieltä. Kahden samaan aikaan päiväkodin aloittaneen lapsen kielen kehityksessä voi olla todella suuria eroja riippuen lapsen motivaatiosta.

Peräkkäin oppiessa kielen oppiminen voidaan jakaa neljään askeleeseen. Ensimmäisessä vaiheessa lapsi tulee päiväkotiin ja yrittää käyttää osaamaansa kieltä, vaikeivät

toiset sitä ymmärrä. (Halgunseth, L. 2010.) Tämän huomaa varsinkin niiden lasten kohdalla, jotka aloittavat päiväkodin hieman myöhemmällä iällä ja puhuvat omaa äidinkieltään jo hyvin. Ensimmäinen vaihe voi olla hyvinkin eripituinen lapsesta riippuen. Toisessa vaiheessa lapsi tajuaa, etteivät muut ymmärrä ja tätä seuraa hiljainen ajanjakso, jolloin lapsi luottaa nonverbaaliseen viestintään kommunikoidessaan muiden kanssa (Halgunseth, L. 2010). Hiljainen vaihe voi kestää muutamasta kuukaudesta jopa vuoteen. Hiljaisen vaiheen aikana lapsi kuuntelee ja harjoittelee uutta kieltä mielessään. (Halme, K. 2011, 90.)

Kolmannessa vaiheessa lapsi alkaa puhua uutta kieltä pienillä yksinkertaisilla ilmaisuilla (Halgunseth, L. 2010). Oppimisen tässä vaiheessa lapselle muodostuu ns. välikieli, jossa lapsi on muodostanut omaa säännöstöä uuden kielen järjestelmästä. Välikielille tyypillisiä ovat yksinkertaistukset, eli esimerkiksi lähes kaikki kieliopilliset elementit kuten esimerkiksi taivutuspäätteet karsiutuvat pois. (Bergman, P. 1996, 12–13.) Päiväkodissa nämä yksinkertaiset ilmaisut liittyvät usein päivittäin toistuviin arjen tilanteisiin. Ensimmäisiä ilmaisuja ovat usein esimerkiksi ruokailuun liittyvät, vähän/paljon kiitos, siisteyteen liittyvät, käsipesulle tai pyyhkimään, pukemiseen liittyvät pipo päähän tai laita lahkeet. Nämä yksinkertaiset opitut ilmaisut lapsi saattaa liittää hyvin vahvasti tilanteisiin, esimerkiksi lapselle sängyn kuvaa näytettäessä hän saattaa vastata mikä tämä on kysymykseen ”pää tyynyyn”.

Neljännän vaiheen alussa lapsi puhuu lyhyillä lauseilla, mutta ilmaisee jo omia ajatuksiaan omilla lauseillaan. Myöhemmin kielen käyttö lisääntyy ja monipuolistuu. (Halgunseth, L. 2010.) Välikieli kehittyä pikkuhiljaa kieleksi. Ensin lapsi omaksuu oikeita muotoja analysoimattomina kokonaisuuksina, sen jälkeen omaksuu säännön ja yleistää sen kattamaan kaikki vastaavat tilanteet. Poikkeukset selviää vähitellen kuullusta puheesta. Tässä vaiheessa on hyödytöntä korjata lasta poikkeuksista, sen sijaan tärkeämpää on antaa vahvistus sille, että sääntö on oikea. Lapsi voi myös siirtää sääntöjä omasta kielestään opettelemaansa kieleen. Jos nämä säännöt, esimerkiksi sanajärjestys, poikkeavat toisistaan, on seurauksena virheellisiä rakenteita. Lasten opetellessa uutta kieltä, korostuu mielekkäiden kommunikaatiotilanteiden merkitys. Suurin osa kielen oppimisesta lapsella on tiedostamatonta omaksumista. Näin ollen lapsen puheen korjaamisen sijaan pitäisi ensisijaisesti korjata syötettä, jotta lapsi voi itse korjata päätelmiään. (Bergman, P. 1996, 14–16.) Puheen korjaamisen ymmärtävät usein vasta isommat, 5-6-vuotiaat lapset. He osaavat jo toistaa perässä pyytämättä korjatun sanan tai lauseen.

Toisen kielen oppimiseen kuuluu se, etteivät kielten osa-alueet kehity yhtä vahvoina. Lapsen kahden kielen oppimiselle on tyypillistä se, että arkikieli ja abstraktikieli kehittyvät hyvinkin eri tahtiin. Nopea arkikielen eli puhekielen oppiminen ei takaa, että lapsi olisi oppinut kielen syvemmät rakenteet. Puhekieli voi olla sujuvaa ja ääntäminen virheetöntä, mutta sanasto ja rakenteet yksinkertaisia. Kielen opetuksen avulla huolehditaan siitä, että osa-alueet kehittyisivät rinnakkain. Kielen opettaminen olisi aina suunnattava siihen taitoon, johon lapsi on seuraavaksi siirtymässä. (Halme, K. 2011, 91–92.) Sujuva puhekieli ja hyvä ääntäminen usein antavat kuvan paremmasta kielitaidosta. Päiväkodissa kieltä osaamaton lapsi helposti ottaa mallia muilta ja siten luo kuvan paremmasta kielitaidosta pärjäämällä arjen tilanteissa matkimalla. Kun lapsi otetaan erilleen muista, huomataan usein, että ymmärtäminen rajoittuikin tuttuihin tilanteisiin ja perussanastoon.

3.2 Äidinkielen merkitys toisen kielen oppimisessa

Äidinkielen merkitys identiteetin, tunteiden ja ajattelun kehityksessä on suuri. Äidinkieli vahvistaa oman kulttuurin tuntemista ja siteitä entiseen kotimaahan. Yhteistä kieltä tarvitaan lasten ja vanhempien keskinäiseen kommunikaatioon. Jokaisella ihmisellä tulisikin olla oikeus säilyttää oma äidinkieli myös muuttaessa maasta toiseen. Maasta toiseen muuttaessa äidinkieli on tukena, lohtuna ja voimanlähteenä. Äidinkielen säilyttäminen vaatii kuitenkin panostusta. Lapsen tulisi saada siihen opetusta ja äidinkieltä tulisi käyttää muuallakin kuin kotona. (Mäkelä, T. 2007.)

Äidinkielen oppimisen tärkeydestä kertoo sekin, että perusopetuksen opetussuunnitelmaan on vuodesta 1992 lähtien sisällytetty maahanmuuttajien äidinkielen opetusta (Ikonen, K. 2007, 41). Tavoitteena on kaksikielisyys. Se mitä sillä tarkoitetaan, on määriteltävästä riippuvaista. Usein yksikielisten maailmassa kaksikielisyys merkitsee kahden kielen täydellistä hallintaa. Monikielisten maailmassa osakielitaitokin on arvokasta kielitaitoa. Ihmistä pidetään monikielisenä vaikka hän ei esimerkiksi osaisi lukea tai kirjoittaa osaamaansa kieltä. Nykyään opetussuunnitelmassa mainitaankin tavoitteena toiminnallinen kaksikielisyys, joka on taitoa toimia kahdella kielellä ja taitoa käyttää kieliä eri tarkoituksiin. (Latomaa, S. 2007, 39–40.)

Äidinkielen tukemisen merkitys on suuri uuden kielen oppimisen kannalta. Vastuu lapsen äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä on ensisijaisesti perheillä. Perheille on haastavaa säilyttää äidinkieli, joka on vähemmistökieli ympäröivässä yhteiskunnassa

(Mäkelä, T. 2007, 156.) Päiväkoti voi yrittää tukea perhettä. Oleellista tässä asiassa on kasvatuskumppanuus päiväkodin kanssa. Koska äidinkielen ylläpitämisen mahdollisuudet vaihtelevat perheittäin, vanhempien kanssa tulee pohtia keinoja tukea äidinkieltä kotona. (Halme, K. 2011, 87–88.) Vanhempien kanssa voidaan esimerkiksi sopia, että he käyvät päiväkodissa harjoiteltuja käsitteitä läpi kotona äidinkielellään. Vanhempia on myös hyvä muistuttaa, että he puhuvat lapselle vain äidinkieltään. Vanhempia on hyvä rohkaista lukemaan satuja, laulamaan lauluja ja loruttelemaan kotona omalla äidinkielellä. Vanhempia tulisi muistuttaa aktiivisesta arjen sanoittamisesta: pukiessa nimetään vaatekappaleita, lapsi otetaan mukaan ruuanlaittoon ja ruokapöytäkeskustelua käydään aktiivisesti (Mäkelä, t. 2007, 157).

3.3 Toisen kielen opettaminen varhaiskasvatuksessa

Maahanmuuttajalapsen päivähoidon aloitus tulee suunnitella huolellisesti, jotta lapsi saa rauhassa tutustua ympäristöön. Lapsen tulee tuntea olonsa turvalliseksi ja tervetulleeksi, vaikkei hän ymmärtäisikään kaikkea, jotta uuden kielen oppiminen voi alkaa. Tämä vaatii aikuiselta vastuullisuutta sensitiivisyyteen ja läsnäoloon. Aikuisen tehtävä on tukea aluksi lasta täydentämällä, laajentamalla ja ylitulkitsemalla tämän viestejä. Aikuiselta tarvitaan herkkyyttä ja pedagogista osaamista tunnistaa toisen kielen opettamiseen sopivat tilanteet. (Halme, K. 2011, 87.) Usein ensimmäiset päivät päivähoitoa aloittaessa ovat lapselle rankkoja, myös suomenkielisille lapsille. Tämä tulisi muistaa erityisesti maahanmuuttajalapsen kanssa, sen lisäksi että ympäristö on lapselle täysin uusi, myös kieli on uusi. Arjen jäsentyminen kestää kauemmin kun yhteistä kieltä ei ole, lapselle on annettava tähän riittävästi aikaa. Lapsesta riippuen sopeutumiseen voi mennä hyvinkin eripituinen aika, toiset ovat valmiina kielen omaksumisen aloittamiseen hyvin pian, kun taas toisten tulee saada ensin rauhassa sopeutua.

Ryhmässä, jossa on maahanmuuttajalapsia, on aikuisilla kaksi roolia; pedagoginen rooli ja kielellinen rooli. Pedagoginen rooli näkyy silloin, kun aikuinen suunnittelee lapsille esimerkiksi fyysiset ja motoriset valmiudet antavaa toimintaa ja valitsee toimintatapoja. Tämän roolin rinnalla tulisi olla vahva kielellinen rooli, jolloin toimintojen ja toimintatapojen valintaan vaikuttaa myös tavoite kehittää lasten kielen valmiuksia. Vaikea ja haastava tehtävä on yhdistää nämä roolit toimintoja suunnitellessa. Aikuisen tulee jatkuvasti valita, tukeeko toiminto enemmän kielellisiä tavoitteita vai esimerkiksi motorisia tavoitteita vai päinvastoin. Kielelliset tavoitteet vaativat johdonmukaista ja päämäärätie-

toista suunnittelua. Toimintojen suunnittelun lisäksi aikuisten on koko ajan pidettävä mielessään, millaisia lapsia ryhmässä on. Aikuisen on tiedostettava, millaisen kieliympäristön lapset tarvitsevat ja panostettava aktiivisesti, systemaattisesti ja määrätietoisesti sen luomiseen. (Mård, K. 1996, 31–32.) Tämä lienee suurin haaste työskennellessä ryhmässä, jossa on sekä maahanmuuttaja lapsia, että suomenkielisiä lapsia. Vaatii huolellista suunnittelua järjestää molempien kieliryhmien kehitystä tukevaa toimintaa. Suomenkielisten kohdalla tulisi pedagogisen roolin painottua, kun taas maahanmuuttajien kohdalla tulisi kielellisen roolin painottua. Harvoin on mahdollisuutta järjestää täysin erillistä toimintaa näille ryhmille, jolloin arki onkin roolien välillä tasapainoilua.

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on toiminnallinen eli funktionaalinen kaksikielisyys. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi pystyy aktiivisesti puhumaan, ymmärtämään ja ajattelemaan kahdella kielellä ja automaattisesti vaihtamaan kieltä. Lapsella on taito toimia kahdella kielellä ja käyttää molempia kieliä eri tarkoituksiin. Toinen kieli on tarkoitus oppia äidinkielen rinnalle, ei korvaamaan sitä. Suomen varhaiskasvatuksessa maahanmuuttajalapsat saavat suomi toisena kielenä - opetusta, joka on säännöllistä ja tavoitteellista. Funktionaalisesti ajateltaessa kieltä ei opeteta irrallaan varhaiskasvatuksen sisällöstä, vaan kieltä opitaan aidoissa kielenkäyttötilanteissa. Suomi toisena kieleenä – opetuksenkin tulee pohjautua lapsilähtöisyyteen, jolloin opetuksessa huomioidaan lasten vahvuudet, osaamisalueet, kiinnostuksen kohteet, tuen tarpeet ja ominaiset toiminnan tavat. Opetuksen tulisi perustua tietoon siitä, miten lapsi oppii, mitkä taidot ovat tuloillaan ja minkä oppimisesta lapsi eniten hyötyy. (Halme, K. 2011.)

Kielen opettamisen kannalta päivittäin toistuvilla arjen tilanteilla, muuan muassa ruokailu, eteistoiminnot, siisteys, ulkoilu ja lepo, on suuri merkitys. Aikuisen tulisi kiinnittää erityisesti näissä tilanteissa huomiota kielelliseen puoleen. Esimerkiksi ulkoilu ja siisteys tilanteissa aikuiset unohtavat helposti sanaston läpikäymisen. Ulkoilu on usein ”vain” ulkoilua, eikä ulkoiluun liittyvää sanastoa tule luonnollisesti käytyä läpi. Useimmat aikuiset panostavat arjen tilanteista ruokailutilanteisiin. Ruokailutilanteet ovatkin erittäin tärkeitä hetkiä keskustelun ylläpitämisen kannalta, ruokatapojen ja sanaston opettamisen lisäksi. Suunnitelmallisuudella ja tiedostaen aikuinen voi esimerkiksi asettaa kysymyksensä ruokailutilanteissa niin, ettei lapsella ole mahdollisuutta vastata vain lyhyesti kyllä/ei. Näin lapset saavat harjoitella pidempiä fraaseja luonnollisissa tilanteissa. Myös puheenaihevalinnalla voi vaikuttaa lasten kielen kehitykseen. Säännöllisesti on hyvä ottaa puheenaihe päiväkotipäivän ulkopuolelta. Aiheet päiväkotipäivän ulkopuolelta

ovat sellaisia, joista lapsilla muuten on lähes pelkästään kokemus omalla äidinkielellään. (Mård, K. 1996, 34–37.)

3.4 Kielen ymmärtämisen ja oppimisen arviointi

Moni kokee haastavaksi sen, ettei tiedä ymmärtääkö lapsi mitä aikuinen hänelle puhuu. Maahanmuuttajalasten kanssa harvoin kääntäminen on mahdollista, eikä sitä suositella kielikylpy lastenkaan kanssa, jottei lapsille tule houkutusta pyytää käännöstä tai mahdollisuutta päättää, mitä ymmärtävät ja mitä eivät. Osa lapsista kysyy heti, jos ei ymmärtänyt ja tähän lapsia tulisikin kannustaa. On hyvä opettaa lapsille muutenkin, että epäselvissä tilanteissa kysyminen on luonnollista. (Mård, K. 1996, 40–42.) Erityisen haastavaa ymmärtämisen arviointi on pienten lasten kanssa, jotka eivät vielä puhu tai esitä kysymyksiä. Ymmärtämisestä ei välttämättä saa käsitystä edes lasta seuraamalla. Monet lapset ovat taitavia katsomaan muiden esimerkkiä ja siten pärjäävät arjessa ja vaikuttavat ymmärtävän.

Kielitaidon arvioinnin kohteena ovat lapsen kaikki kielen kehityksen osa-alueet, miten lapsi ymmärtää käsitteitä, miten sujuvaa on puheen tuotto, miten lapsi seuraa ja ymmärtää aikuisen puhetta ja miten lapsi ääntää ja artikuloi. Tärkeitä asioita ovat myös puheen määrä, sanojen löytymisen helppous, sanaston vakiintuneisuus ja laajuus. Lapsen kielenkäyttöä tulisi arvioida erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. (Halme, K. 2011, 100.) Usein päivähoidossa näin laaja arviointi on haastavaa. Isossa ryhmässä kaikki lapset eivät ole koko ajan esillä ja esimerkiksi puheen tuoton sujuvuuden arviointi on vaikeaa erityisesti hiljaisten lasten kohdalla, ellei järjestä tähän erillistä tilaisuutta. Ääntämisen ja artikuloinnin arviointi sen sijaan on usein helpointa ja siksi käsitys kielitaidosta saattaa olla hyvinkin virheellinen.

Kielitaidon arviointi on haastavaa, tieto taitotasosta on selvitettävä seuraamalla, havainnoimalla ja dokumentoimalla lasta. Tärkeää taitotason selvittämisessä on suunnitelmallinen huomion kiinnittäminen lapsen kielitaitoon. Havainnointi tekee kielitaidon osa-alueet näkyväksi ja sen avulla löydetään lähikehityksen vyöhyke. Lapsen tekemät virheet ovat hyvä vihje hänen taitotasostaan. Virheistä voi huomata sanojen kiertämistä, uudissanojen käyttöä ja kieliopin puutteita. (Halme, K. 2011. 99–100.) Havainnointi olisi varmasti tehokkaampaa, jos olisi mahdollisuus tehdä muistiinpanoja samalla. Päivähoidossa usein aikuinen on yksin pienryhmänsä kanssa, jolloin muistiinpanojen te-

keminen samaan aikaan toiminnan ohjaamisen ja lapsiin keskittymisen rinnalla ei ole mahdollista.

Suomessa ei ole käytössä varsinaisesti maahanmuuttajalapsille suunnattuja testejä kielenkehityksen testaamiseksi. Kielenkehityksen testejä on kyllä olemassa ja jonkin verran käytössäkin, mutta ne ovat sidottuja suomenkieleen, eivätkä siten anna oikeaa kuvaa maahanmuuttajan kielitaidosta. Suuntaa antavia ne kyllä ovat. Suomessa on käytössä Espoolainen sovellus eurooppalaisen viitekehityksen mukaisesta kuvausasteikosta, joka on nimeltään Pienten kielireppu. Viitekehitys toimii pedagogisena työvälineenä ja auttaa kasvattajaa pitämään lasta aktiivisena kielen käyttäjänä. Pienten kielirepussa kielen kehitys etenee portaittain ja jokaisen portaan taidot on kerrottu. Kielireppun avulla pyritään kuvaamaan, mitä lapsi osaa kielellä tehdä. Kielireppua käytetään erityisesti arvioidessa lapsen kielitaidon tasoa tämän siirtyessä esiopetukseen tai ennen koulun aloitusta. (Halme, K. 2011. 99–101.) Turun kaupungin varhaiskasvatuksen erityisopettajien käytössä on esimerkiksi KETTU-testi, joka on 3-vuotiaiden puheen ja kielenkehityksen arviointimenetelmä. Testissä kartoitetaan kielen eri osa-alueita. Menetelmä on kuitenkin suunniteltu 3-vuotiaan suomenkielisen lapsen ikätasolle ja näin antaa monikielisten lasten kohdalla vain suuntaa.

Kielitaidon arviointi ja dokumentointi on tärkeää, jotta lapsen tuleva kasvattaja voisi tutustua lapsen aiempaan kielenoppimishistoriaan, jotta lapsi voisi jatkaa kielen oppimistaan omalta tasoltaan. Tämän jatkumon tulisi alkaa jo varhaiskasvatuksessa, jotta suomi toisena kielenä – opiskelu voisi jatkua esikoulussa ja kouluun siirtyessä saumattomasti. Arvioinnin pohjalta pystytään myös tekemään ratkaisua lapsen koulun aloituksesta. Jos kielitaito on puutteellinen koulun alkaessa, on joissakin kaupungeissa mahdollista saada suomi toisena kielenä - opettajan tukea tai osallistua valmistavaan opetukseen. (Halme, K. 2011. 100–101.)

4 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN

4.1 Kehittämistyön menetelmät

Kehittämistyötä tehtäessä on hankittava aineistoa, tietoa tai haastatteluja jonka pohjalta kehittämistyötä ja itse tuotosta voi ruveta tekemään. Aineiston hankinta tavat, laajuus ja muoto vaihtelevat jokaisella kehitystyötä tekevällä, mutta kaikilla sitä on oltava. (Hakala, J 1998, 115.) Toiminnallisen opinnäytetyön aineiston hankinta eroaa hieman tutkimuksellisista opinnäytetöistä, eikä toiminnallisessa opinnäytetyössä tarvitse käyttää tutkimuksellisia aineiston keruu menetelmiä, kuten tutkimuksen tai selvityksen tekemistä (Airaksinen, T & Vilkka, H 2004, 56).

Osallistuva havainnointi

Havainnointi on tutkimuksissa tärkeä aineiston hankintamenetelmä. Aineiston hankintamenetelmänä havainnointi eroaa arkihavainnoinnista sillä, että se on suunnitelmallisempaa ja systemaattisempaa. Tieteellinen havainnointi on näkemisen lisäksi tarkkailua. (Uusitalo, H. 1995, 89.) Havainnointia voidaan tehdä sekä laboratorioissa, että luonnollisessa ympäristössä. Luonnollisessa ympäristössä tehdyissä havainnoissa on etuna asiayhteyden pysyminen. Havainnointi on erityisen hyvä menetelmä tutkittaessa lapsia. (Vilkka, H. 2006, 37–38.) Alusta asti oli selvää, että havainnointi luonnollisessa ympäristössä on kehittämistyöni tärkein menetelmä.

Havainnointi voi olla tarkasti suunniteltua (jäsenNELTY havainnointi) tai vapaata ja muokautuvaa (vapaa havainnointi). JäsenNELTY havainnointia käytetään enimmäkseen määrällisessä tutkimuksessa ja se vaatii tilanteiden tarkkaa suunnittelua ja lomakkeiden suunnittelua. Vapaa havainnointi on tyypillistä laadullisissa tutkimuksissa ja on erittäin vaativaa. Usein saadun tiedon määrä on valtava ja kirjaaminen muistiin on hankalaa havainnoitsijan itse osallistuessa tilanteeseen. Vapaa havainnointi vaatii taustatiedon hallintaa, jotta havainnoitaessa pystyy heti arvioimaan, mikä havainto on edustava ilmiöön nähden. (Vilkka, H. 2006, 38–40.) Osallistuvassa vapaassa havainnoinnissa on mahdollista saada havainnointia, jotka eivät ulkopuolisille näkyisi. Etuna on erityisesti lasten kanssa se, että tilanne on luonnollinen, ei tutkijan luoma, joten toiminta ja käyttäytyminen on aitoa. (Uusitalo, H. 1995, 90.) Tämän huomasi hyvin itsekkin työsu-

teeni aikana. Kaksi puheterapian opiskelijaa halusi tutkia yhden lapsen kielenkehitystä kauden aikana. He kävivät syksyllä ja keväällä leikkimässä lapsen kanssa ja nauhoittivat tilanteet tulosten saamiseksi. Alun perin tutkimukseen piti osallistua kaksi lasta ryhmästä, toinen ei kuitenkaan suostunut tekemään mitään tutkijoiden kanssa. Toinenkin lapsi oli heidän kanssaan huomattavasti hiljaisempi kuin normaalisti. En usko, että he saivat realistista kuvaa lapsen taidoista, vaikka tutkimus tehtiinkin osallistuvana havainnointina.

Kehittämistyössäni havainnointi oli erittäin laajaa ja pitkäkestoista. Tämän mahdollisti kymmenen kuukauden työsuhde kymmenen viikon harjoittelun sijaan. Havainnointi oli vapaata osallistuvaa havainnointia. Työsuhde rajoitti sen, että havainnoinnin tuli olla osallistuvaa, koska en ollut ylimääräinen käsipari, kuten yleensä harjoittelussa vaan vastuullani oli aina yksi pienryhmä yksin. Vapaa havainnointi oli haastavaa, mutta toisaalta pitkä ajanjakso ja lukuisat havainnointi kerrat helpottivat sitä. Pystyin kokeilemaan ja havainnoimaan samojakin asioita monta kertaa niin halutessani.

Olemassa olevan aineiston hyödyntäminen

Ensimmäiset aiheeseen liittyvät aineistot, joihin tutustuin, oli Turun kaupungin työntekijöiden käytössä olevassa verkkopalvelussa olevat kielipelit, jotka on suunnattu viisivuotiaille suomen toisen kielenä - opetukseen. Jo aineistoihin tutustuessani ensimmäistä kertaa, huomasin sieltä puuttuvan perus aiheita. Näistä huomioista sain ideani omaan tuotokseeni. Valmiista aineistosta sai kuitenkin hyviä ideoita siitä, minkä tyyppisiä kieltä opettavat pelit voisivat olla.

Käytin Turun kaupungin valmiita kielipelejä pitäessäni ryhmässäni viikoittaisia kielituokioita 3-5-vuotiaille lapsille koko kauden 2015–2016 ajan. Valmiista materiaalia käyttäessä sai hyvin tuntumaa siitä, mikä on sopivaa materiaalia kunkin ikäiselle, mikä materiaali toimii ja mikä ei ja siitä, minkä tyyppisistä peleistä kunkin ikäiset lapset innostuvat. Esimerkiksi käytännön kautta sai hyvin kuvan siitä, mitkä aiheet toimivat muistipelinä. Valmiissa materiaalissa opetellaan kehonosia muistipelin avulla. 3-4-vuotiaalle lapselle pareja on aivan liikaa ja lisäksi suurin osa nimetyistä kehonosista on haastavia nimetä jopa suomalaiselle 3-4-vuotiaalle.

Aina tarpeen mukaan kielituokioita pitäessäni tein itse materiaalia jos sitä ei valmiina löytynyt tai jos valmis materiaali oli toimimattomaksi todettua. Itse tehty materiaali ja

itse valitut aiheet tulivat testattua kauden 2015–2016 aikana ja pikkuhiljaa alkoi olla kasassa tuotokseen valittavat materiaalit. Testasin siis kaikki luomani materiaalit käytännössä ryhmäni 3-4-vuotiaiden lasten kanssa. Aluksi ideoita ja aiheita oli paljon enemmänkin, mutta käytäntö osoitti osan toimimattomaksi ja siten materiaalia karsiutui.

4.2 Kehittämistyön prosessin kuvaus

Kehittämistyön prosessi muodostuu erilaisista tehtävistä. Näitä tehtäviä ovat perustelu, organisointi, toteutus, arviointi ja levittäminen. Näistä tehtävistä muotoutuva prosessi voidaan hahmottaa monen erilaisen mallin mukaan. Oma kehittämistyöni prosessi eteni lineaarisen mallin mukaan. Lineaarisen mallin mukaan hanke alkaa tavoitteen määrittelyllä, tätä seuraa suunnittelu, jonka jälkeen tulee itse toteutus ja toteutuksen jälkeen hanke päättyy arviointiin. (Toikko, T. & Rantanen, T. 2009, 64.) Lineaarisessa mallissa nämä vaiheet etenevät ajallisesti peräkkäin. Toteutus vie eniten aikaa, mutta myös suunnitteluun on varattava aikaa riittävästi.

Tavoitteet perustuvat yksittäiseen ideaan, tunnistettuun tarpeeseen tai ulkoiseen paineeseen. Tavoitteen määrittelyssä olisi hyvä pyrkiä tarkkaan rajaamiseen ja selkeyteen. Tavoitteen määrittely on koko prosessin pohja, jolle koko kehittämishanke rakentuu. (Toikko, T. & Rantanen, T. 2009, 64.) Tavoitteet kehittämistyöhöni lähti käytännön kokemuksesta ja työelämästä, eli perustuvat tunnistettuun tarpeeseen. Tavoitteita on kuvattu yllä kohdassa kehittämistyön tavoitteet. Tavoitteiden asettelun jälkeen alkoi suunnittelu, jonka tuloksena syntyi opinnäytetyösuunnitelma ja kehittämistyön aikataulu. Aikataulu oli koko ajan taustalla, vaikkon sitä lopulta täysin noudattanutkaan. Vielä tarkempi aikataulu olisi saattanut olla hyödyksi.

Toteutus vaiheessa projekti saattaa muuttua jonkin verran ja suunnitelman päivitys saattaa olla tarpeen (Toikko, T. & Rantanen, T. 2009, 65). Näin kävi myös omalla kohdallani. Aluksi suunnitelmassa oli tehdä kielituokioita 3-5-vuotiaille lapsille, mutta lopulta kuitenkin kohderyhmää oli syytä kaventaa 3-4-vuotiaisiin lapsiin, koska 5-vuotiaille on olemassa jo enemmän valmista materiaalia, jota en halunnut kopioida. Näin myös kehittämistyö olisi paremmin tavoitteita vastaava, koska tavoitteena oli tuottaa uutta materiaalia työelämän tarpeeseen. Tämä muutos ei vaikuttanut käytännön työhön mitenkään, ainoastaan suunnitelmaa oli päivitettävä. Toteutus vaiheessa myös tarkentui suunnitelmaan merkattu tuokioiden määrä sitä mukaa kun materiaalia tuli kasaan.

4.3 Kehittämistyön aikataulut

Kehittämistyön aikataulut on tärkeää, jotta se valmistuu tarvittavaan aikaan. Huolella tehty aikataulu säästää opiskelijan aikaa ja voimavaroja. Hyvä aikataulu suunnitelma auttaa opiskelijaa hahmottamaan työmäärän ja sovittamaan sen yhteen muiden menojen kanssa. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2015.) Eniten aikaa tulisi varata kirjallisuuden tutustumiseen ja sen lukemiseen, muistiinpanojen tekemiseen sekä raportin kirjoittamiseen. Aikataulun suunnittelussa on myös hyvä ottaa huomioon se, että työskentelyjaksojen tulee olla tarpeeksi pitkiä. Kirjoittamiseen tulisi löytyä kerralla 3-4- tunnin jaksoja. Itsensä yliarviointia tulisi välttää aikataulua suunnitellessa ja aikataulussa pysymiseen suhtautua vakavasti. (Hakala, J. 2004, 75–78.)

Taulukko 1 Kehittämistyön aikataulu

Elokuu ja syyskuu 2015	<ul style="list-style-type: none"> - aiheen pohtiminen - harjoittelupaikkaan ja ryhmään tutustuminen
Lokakuu 2015	<ul style="list-style-type: none"> - aiheen valinta ja rajaus - ideointia - kielellisten tuokioiden pitoa ryhmälle: valmiiden materiaalien testailua
Marraskuu ja joulukuu 2015	<ul style="list-style-type: none"> - aineiston keräämistä - kielellistentuokioiden pitoa ryhmälle: valmiiden materiaalien testailua
Tammikuu ja helmikuu 2016	<ul style="list-style-type: none"> - tuotoksen suunnittelu, siihen aiheiden valinta - aineiston keräämistä, tuotokseen tulevien materiaalien testaamista ryhmässä
Maaliskuu ja huhtikuu 2016	<ul style="list-style-type: none"> - opinnäytetyö suunnitelman teko
Toukokuu 2016	<ul style="list-style-type: none"> - tietoperustaan tutustuminen - aiheen rajauksen tarkentaminen - toimeksiantosopimuksen tekeminen

	<ul style="list-style-type: none"> - ohjaavan opettajan tapaaminen, suunnitelman hiominen
Kesäkuu 2016	<ul style="list-style-type: none"> - tietoperustan kirjoittaminen - tuotoksen tekeminen alulle
Heinäkuu 2016	<ul style="list-style-type: none"> - opinnäytetyön kirjoittamista - tuotoksen valmistuminen - tiivistelmän ja johdannon kirjoittaminen
Elokuu 2016	<ul style="list-style-type: none"> - opinnäytetyön viimeistely ohjaavan opettajan palautteen mukaan ja valmiiksi saaminen

Ensimmäisen kerran opintojen aikana kuulin opettajien puhuvan opinnäytetyön tekemisestä ja aiheen valinnasta alkuvuodesta 2015. Tuolloin aloin miettimään millaisen opinnäytetyön haluaisin tehdä ja kenelle sen tekisin. Ajatus toiminnallisesta opinnäytetyöstä oli selvä jo tuolloin. Samoin ajatus siitä, että olisin syksyllä töissä päiväkodissa ja pyytäisin tehdä kehittämistyön sinne. Tieto työpaikasta tuli vasta heinäkuussa 2015 ja siksi opinnäytetyö ei edennyt edes aihetasolla vielä kevään 2015 aikana mihinkään.

Aloitin työt 1.8. juuri valmistuneessa päiväkodissa ja kuvittelin aloittavani kehittämistyön heti. Työn alku uudessa paikassa oli kuitenkin odotettua rankempaa. Lähes koko syksy meni tavaroille paikkaa hakiessa, perus materiaaleja tehdessä ja käytänteitä luodessa. Uudessa talossa kun ei ollut mitään valmiina. Myös työskentely maahanmuuttajalasten kanssa oli itselleni aivan uutta ja vaati opettelua. Syksyllä alkoi kuitenkin aihe muotoutua, kun huomasin, ettei materiaaleja ole juurikaan saatavilla. Aiheen muotoututtua alkoi materiaalin keruu ja kielellisten tuokioiden pito ryhmälle. Syyskuun alusta keväälle asti liki viikoittain pidin ryhmälle pienryhmittäin kielellisen tuokion. Tuokioissa käytin valmiita 5-vuotiaille lapsille suunniteltuja materiaaleja ja testasin niiden soveltuvuutta. Tein myös itse sovelluksia niistä materiaaleista ja sain käsitystä siitä, millainen materiaali olisi hyvää 3-4-vuotiaiden kanssa käytettäväksi.

Varsinaisesti kehittämistyön työstäminen lähti käyntiin vasta keväällä 2016. Opinnäytetyö suunnitelman tein toukokuussa ja keskustelin aiheesta ohjaavan opettajan kanssa. Samalla tarkentui myös aihe. Toimeksiantosopimus tehtiin toukokuussa. Toukokuussa myös kokosin kirjallisuutta ja tutustuin siihen silmäillen. Kesäkuussa luin tarkemmin läpi tietoperustan materiaalia. Myös varsinainen työstäminen alkoi kesäkuussa. Kesäkuun

alussa kokosin materiaalin ja tein tuotoksen valmiiksi. Tämän jälkeen kirjoitin tietoperustan valmiiksi ja kesä-heinäkuun vaihteessa lopun opinnäytetyöstä.

Kehittämistyö täydentyi vielä pisin syksyä saadessani siihen ohjausta. Syksyllä 2016 tutustuin kehittämismenetelmiin ja lisäsin ne työhöni. Kehittämismenetelmiin tutustuin tuotosta ajatellen ja tunnistin käytettyjä menetelmiä jo tehdyn työn perusteella. Myös tietoperusta laajeni vielä syksyllä saadun palautteen myötä. Lopuksi vielä lisäsin työhöni tuotoksen analysoinnin.

4.4 Tuotoksen tekeminen

Varsinaisen tuotoksen tekeminen alkoi aineiston hankinnan ja testauksen jälkeen. Aineistoa oli käytävä huolella läpi ja mietittävä mitä laittaa varsinaiseen tuotokseen ja mitä jättää mahdollisesti pois. Ideoita oli aiheista enemmänkin, mutta kaikista aiheista ei ollut niin paljoa materiaalia, että niistä olisi saanut kokoanista tuokiota. Lisäksi piti miettiä, mitkä kokeilemistani asioista olivat toimineet ja mitkä eivät ja tarvitsisinko jotain lisää. Heti alkuvaiheessa suunnittelin tuokioiden rungon. Minkä tyyppisiä asioita haluaisin jokaiseen tuokioon jokaisesta aiheesta, miten tuokio olisi hyvä kokonaisuus ja millaiset tuokion osat olisivat käyttökelpoisia myös irrallaan.

Tuotoksen aiheiden valinnassa tukena oli luettu teoria. Esimerkiksi Karita Mård mainitsee artikkelissaan, kielikylpyopettajan kaksi roolia päiväkodissa, päivittäisten tilanteiden tärkeyden kielen oppimisessa. Hän korostaa sitä, miten näitä tilanteita (muun muassa ruokailu, ulkoilu) tulisi käyttää hyödyksi kielenoppimistilanteina. Hän myös mainitsee, miten hankalaa tämä usein on ja miten siihen on tietoisesti opeteltava. Monet valitsemani aiheet onkin siksi juuri näihin arkisiin asioihin liittyviä tilanteita, jotta lapsille kieltä opettavat eivät unohtaisi sanaston opettamisen tärkeyttä arjen tavanomaisimmissa tilanteissa. Kun esimerkiksi ruokailuun liittyvää sanastoa on harjoiteltu erillisenä kieli-tuokiona, siirtyy sen opettaminen ja kertaaminen usein luonnollisesti arjen tilanteisiin. Kun sanastoa on opeteltu tietoisesti, on se kieltä opettavankin mielessä tärkeänä asiana.

Toinen aiheiden valintaan vaikuttanut tekijä on Turun kaupungilla oleva valmis materiaali. Valmis materiaali on suunnattu isommille lapsille, mutta osaa sieltä pystyy hyödyntämään myös pienempien lasten kanssa. En halunnut tehdä turhaa työtä ja valita aiheiksi sellaisia, joista oli jo olemassa kohderyhmän käytössä valmista materiaalia. Esi-

merkiksi kehonosat oli yhtenä aihe vaihtoehtona, mutta siihen oli jo olemassa valmista hyvää materiaalia, joka soveltui hyvin tämänkin ikäisten käyttöön. Toisaalta esimerkiksi sijaintiin liittyviin asioihinkin oli olemassa valmista materiaalia, mutta koin sen liian haastavaksi 3-4-vuotiaille lapsille, mutta aiheena kuitenkin tärkeäksi ja siksi valitsin sen yhdeksi aiheekseni. Ruokailuvälineisiin, väreihin tai numeroihin liittyvää materiaalia taas ei ollut ollenkaan. Esimerkiksi ruokailuun liittyvä materiaali käsitteli ruokia, joka onkin 5-vuotiaille sopiva aihe, mutta koin että pienempien lasten kanssa olisi lähdeittävä ihan perusteista, mutta ruokailuvälineisiin liittyvää materiaalia ei ollutkaan saatavilla.

Tuotoksen teon aloitin tekemällä sisällysluettelo tyypin luettelon itselleni (liite 1). Siihen sain hyvin jäsennettyä asiat, jotka olivat tulossa tuotokseen. Pääotsikkoina olivat tuokioiden aiheet ja jokaisen aiheen alle lueteltuna siihen aiheeseen tuleva tapa nimeämiseksi, varsinaisen peli, aiheeseen liittyvä leikki, aiheeseen liittyvä tehtävä ja aiheeseen liittyvä lisätehtävä vaikeutusta varten. Tämän luettelon avulla näin helpolla, oliko minulla kasassa kaikki tarvittava materiaali vai puuttuiko jotain vielä. Lopullinen sisällysluettelo toki valmistui vasta tuotoksen valmistuttua. Tässä kohtaa huomasin, että muutama tarvittava tehtävä ja nimeämistapa vielä puuttuivat. Suunnittelin niitä apunani muun muassa kirja Kielitaito puhkeaa kukkaan – Kielitä rikastuttavia leikkejä 3-6-vuotiaille lapsille (Harju, H. 2006).

Sisällysluettelon ja aineiston hankinnan jälkeen oli helppo koota ne varsinaiseksi tuotokseksi. Käytännössä tein kaikki tuotokseen tulevat pelit ja tehtävät itse tietokoneella ensin erillisiksi tiedostoiksi ja yhdistin ne sitten tuotokseksi. Alkuun laitoin sisällysluettelon (liite 2) ja saatesanat sekä ohjeet materiaalin käyttöön. Muutamat kuvat vielä toivat ulkonäköön mielenkiintoa. Aikataulullisesti tuotoksen kokoamiseen ei aineiston hankinnan jälkeen mennyt kauaa.

4.5 Tuotoksen analysointi

Koko kehittämistyön tavoitteena oli luoda tuotos, joka on helppoa valmista materiaalia kohderyhmälle, jolle sitä ei juurikaan ole olemassa. Mielestäni tavoite saavutettiin hienosti ja tuotos on juuri siihen käyttöön sopiva, mihin sitä tarvittiinkin. Uskon, että tekemäni tuotos paikkaa aukon kielen opettamiseen kehitetyissä materiaaleissa suunnitellusti. Tuotoksen tekeminen eteni alusta loppuun saakka suunnitellusti ja jo alussa luotu ajatus sen sisällöstä ja muodosta pysyi melko samana loppuun saakka.

Muilta lastentarhanopettajilta saatu palaute on ollut positiivista. Tuotos on otettu ilolla vastaan ja se on ollut helppo ottaa käyttöön. Tuotos on toiminut hyvin sen suunnitelman mukaan, että tuokioita voi käyttää joko sellaisenaan tai osina. Selkeä sisällysluettelo helpottaa käyttöä ja on saanut positiivista palautetta. Aiheiden valinnat ovat osoittautuneet hyviksi, moni on kiitellyt sitä, että ne ovat olleet käytännönläheisiä ja juuri niistä aiheista, joista pienille suomenkieltä aloitetaan opettamaan. Itse olen käyttänyt osia tuotoksesta vielä pienempien suomenkielisten lasten kanssa ja se on toiminut hyvin myös niin.

Onnistuin mielestäni hyvin hyödyntämään tietoperustaa tuotosta tehdessä. Valitsin aiheeni tietoperustaa tehdessä löytämistäni juuri tämän ikäisille sopivista aiheista. Monessa lähteessä mainittiin juuri näitä arkea lähellä olevia aiheita. Myös toiminnallisuus kielen oppimisen tukena korostui monessa lähteessä ja sitä tuotoksessa hyödynnetäänkin paljon. Tuotos ehkä muutoin jää hieman irralliseksi tietoperustasta. Tietoisesti en halunnut itse tuotokseen laittaa sen kummemmin tietoperustaa, jotta helppokäyttöisyys ja käytännön työssä käytettävyys säilyisivät. Tämän vuoksi se jäi hieman irralliseksi, eikä käyttäjälle selviä esimerkiksi se, miksi juuri ne aiheet on valittu tuotokseen.

5 KEHITTÄMISTYÖN TUOTOS

5.1 Kielituokioita 3-4-vuotiaille maahanmuuttajalapsille - materiaalipaketti

Kehittämistyön tuotos on materiaalipaketti valmiista kielituokioista 3-4-vuotiaiden maahanmuuttajalasten kanssa työskenteleville. Tuotoksessa on viisi täysin valmista kielituokiota lastentarhanopettajien käyttöön sellaisiin ryhmiin, joissa on maahanmuuttajalapsia, joiden suomenkielen taito on heikko tai jotka ovat täysin ummikoita. Materiaalipakettia voidaan tuki hyödyntää muuallakin kuin päiväkodissa, esimerkiksi avoimessa kerhotoiminnassa, maahanmuuttajalapsille suunnatuissa suomenkielen kerhoissa, harrastustoiminnassa tai kouluissa.

Materiaalipaketti on sähköisessä muodossa, jotta sitä olisi helppo tarvittaessa jakaa Piiparinpolun päiväkodista Turun kaupungin muihin päiväkoteihin. Sähköisessä muodossa olevasta materiaalipaketista jokainen myös voi itse tulostaa tarvitsemansa materiaalin. Halutessaan siis ei tarvitse tulostaa koko materiaalia, vaan siitä voi ottaa osia, joko tuokioittain tai vielä pienempinä osioina, esimerkiksi vain yhden pelin. Sähköisessä muodossa se myös pysyy tallessa Turun kaupungin järjestelmissä työntekijöiden vaihtuessa ja näin on useampien työntekijöiden käytettävissä.

Jokaisessa tuokiossa on alussa vinkki, miten voidaan nimetä tuokion aluksi kyseisen tuokion aiheeseen liittyvät asiat. Nimeäminen voi tapahtua pelin, leikin tai muun toiminnallisen jutun avulla. Jokaiseen tuokioon kuuluu peli, jonka avulla uutta opittavaa asiaa harjoitellaan. Peli on valittu sellaiseksi, että sen säännöt olisivat lapsille mahdollisesti jo tutut, eli peli itsessään on hyvin helppo. Peli on valittu myös niin, että opeteltavan sanaston kertaamista ja toistoa tulee mahdollisimman paljon pelin edetessä. Jokaiseen tuokioon kuuluu myös kynätehtävä, jota voi halutessaan käyttää joko tuokion aikana tai erillään esimerkiksi myöhemmin saman asian kertaamiseen. Jokaisessa tuokiossa on myös vinkki leikistä, jossa opittua asiaa voidaan kerrata. Lisäksi jokaiseen tuokioon on laitettu ylimääräisenä vaikeampi tehtävä, jonka avulla tuokioita voi käyttää myös isompien maahanmuuttaja lasten tai jo hieman paremmin suomenkieltä osaavien maahanmuuttaja lasten kanssa.

Tuotoksesta on pyritty tekemään mahdollisimman helppokäyttöinen ja selkeä, jotta se päätyisi oikeasti käyttöön päiväkoteihin. Sisällysluettelo ja jokaisen tuokion samansisällöisyys tukevat selkeyttä. Jokaiseen tuokioon siis kuuluu samat elementit; nimeämisto-

minta, peli, kynätehtävä, leikki ja haastetehtävä. Nämä ovat samassa järjestyksessä joka tuokiossa. Helppokäyttöisyyttä edistää se, että jokaisen tuokion jokainen toiminta on omalla sivullaan, jolloin halutessaan voi tulostaa vain osan materiaalista. Jokaisen tuokion alussa on ohjeet tuokion tehtävistä sisältäen ohjeet pelin pelaamiseen sekä alkuvalmisteluihin eli tuokion tehtäviin tarvittavien materiaalien valmistamiseen. Ohjeissa on myös listattuna tarvittavat materiaalit.

5.2 Tuotoksen hyödyt

Idea materiaalipaketin tekemiseen lähti omasta tarpeesta työskennellessäni päiväkodissa ensimmäistä kertaa maahanmuuttajalasten kanssa. Itselläni ei ollut mitään kokemusta suomenkielen opettamisesta maahanmuuttajalapsille ja alkuun pääseminen oli hidasta. Valmistaa pienille 3-4-vuotiaille maahanmuuttajalapsille sopivaa materiaalia ei löytynyt. Olisin kaivannut sellaista varsinkin alkuun pääsemiseen. Suomenkielen opetus kun pitäisi saada heti alulle toiminnan alettua kesälomien jälkeen. Myöhemmin syksyllä ja talvella tuokioita oli jo helpompi suunnitella itsekin kun oli hieman kokemusta niiden pitämisestä.

Suurin hyöty on se, että ne lastentarhanopettajat ja muut lasten kanssa työskentelevät, joilla ei ole kokemusta maahanmuuttajalapsista, pääsevät helposti alkuun suomenkielen opettamisessa. Materiaalipaketin pelit ja muut jutut eivät vaadi kuin tulostamisen ja pelikorttien valmistamisen valmiista kuvista. Alkuvalmistelut on helppo ja nopea tehdä ja näin materiaalin saa nopeasti käyttöön. Materiaalin avulla pääsen helposti alkuun suomen kielen opettamisessa ja saa mallin siitä, millaisia pienille lapsille sopivat kieli-tuokiot voisivat olla. Mallin avulla alkuun pääsemisen jälkeen tuokioita on helpompi suunnitella itsekin. Materiaalin tuokioiden avulla varhaiskasvattaja saa hyvän kuvan lapsiryhmän maahanmuuttajien suomen kielen taidoista perusasioissa. Kun taitotaso on selvillä, on helpompi suunnitella jatkoa kielen opettamiseen.

Materiaalia voi hyödyntää helposti myös vanhempien kuin 4-vuotiaiden maahanmuuttaja lasten ja paremmin suomea jo osaavien maahanmuuttajalasten suomen kielen opettamiseen. Materiaalissa on valmiina tehtävät, joilla tuokioita saa haasteellisemmaksi ja siten se on käytännöllinen myös muille kuin 3-4-vuotiaiden kanssa työskenteleville. Materiaalista on helppo ottaa halutessaan käyttöön vain nämä haastavammat tehtävät, jolloin aikaa ei kulu koko materiaalin läpikäymiseen.

Materiaalia voi tuki hyödyntää myös äidinkielenään suomea puhuvien lasten kielellisten taitojen kehittämisessä. Varsinkin sijaintiin, väreihin tai numeroihin liittyvät tehtävät eivät ole helppoja suomalaisellekaan 3-4-vuotiaalle. Esimerkiksi numero tuokiossa on tehtävä myös numerosymbolien harjoittelua varten. Tällainen harjoitus kehittää myös suomalaisen lapsen matemaattisia taitoja. Sijainti tuokion kielelliset tehtävät ovat uutta opittavaa monelle 3-vuotiaalle suomalaiselle lapselle.

6 POHDINTAA

6.1 Kehittämistyön luotettavuus

Kymmenen kuukauden työsuhde Piiparinpolun päiväkodissa antoi hyvät mahdollisuudet aineiston hankkimiselle ja taustatyön tekemiselle. Kymmenessä kuukaudessa ehdin kokeilla ideoita ja valmiita tuokioita monta kertaa käytännössä. Ehdin pitää todella monta kielituokiota eritasoisille maahanmuuttajalapsille ja kymmenen kuukauden aikana myös seurata heidän kielenkehitystään. Tuossa ajassa tuli myös hyvin esiin lasten väliset erot kielen oppimisessa ja taitotasossa.

Etsin osan lähteistä myös internetistä. Yritin valita lähteiksi mahdollisimman tunnettuja ja sitä kautta luotettavia lähteitä. Lähteiden luotettavina pidettävyyteen vaikuttaa esimerkiksi se, onko sivuilla tieto tekijästä tai julkaisijasta, onko tieto julkaisu tai päivitys päivämäärästä tai se, että onko sivujen tarkoituksena tiedotus tai opetus eikä myynti tai mainostus (Helmet 2013). Internet lähteinä työssäni olikin pääasiassa ammattikorkeakoulujen tai kaupunkien sivuja tai kaupungin teettämiä tutkimuksia.

Oppaan valmistuttua olisin voinut kysyä siitä palautetta myös muilta kohderyhmän kanssa tällä hetkellä työskenteleviltä lastentarhanopettajilta. Laajemmalti pyydytyistä mielipiteistä olisi ollut varmasti hyötyä luotettavuutta miettiessä. Työsuhteeni Piiparinpolun päiväkotiin loppui ennen tuotoksen lopullista valmistumista, joten en ole näkemässä miten muut sitä käyttävät. Nykyisessä työpaikassani ei ole maahanmuuttajia, joten tuotoksen varsinaisessa tarkoituksessa en näe sitä sielläkään käytettävän. Tulen kuitenkin viemään lopullisen valmiin opinnäytetyön Piiparinpolulle ja varmasti kyselemään tuotoksen käytöstä silloin ja myöhemminkin siellä työskenteleviltä.

6.2 Kehittämistyön eettisyys

Eettisyys on pyrkimys oikeudenmukaisiin ja vastuullisiin ratkaisuihin. Eettisyyttä edistää esimerkiksi vastuunotto omista tekemisistä, luottamus ja yhteisiin asioihin sitoutuminen, päätöksenteon läpinäkyvyys ja tasapuolisuus, toisten aito kuuntelu ja suvaitsevaisuus sekä eettiset valinnat. Sen sijaan esimerkiksi oman edun tavoittelu, liiallinen kilpailuhenkisyys, luottamuksen rikkominen, toisten vähättely, plagiointi tai siipeily tuhoavat eettisyyttä. (Turun yliopisto.)

Kehittämistyön luotettavuus ja tulosten uskottavuus edellyttävät yleisten eettisten periaatteiden noudattamista kehittämistyötä tehdessä prosessin jokaisessa vaiheessa. Eettisyyteen kuuluu esimerkiksi lähdekritiikki, tiedon luotettavuus, sovittujen aikataulujen noudattaminen ja sopimuksen noudattaminen sovittujen tavoitteiden ja sisältöjen osalta. Toisinaan toimeksiantajan toiveet ja tieteen eettisyyden pelisäännöt saattavat olla ristiriidassa. Eettisten periaatteiden mukaan toimiessa tulee ottaa huomioon avoimuus, vapaaehtoisuus ja rehellisyys. Myös lähteiden käytössä, lähdekritiikissä ja lähdeviitteiden käytössä tulee olla tarkka. Tulosten rehellinen raportointi on tärkeä osa eettisyyttä. (Kajaanin ammattikorkeakoulu.)

Kehittämistyöni aihe oli itsestäni lähtenyt ja siten minulle mielenkiintoinen. Aihe lähti todellisesta tarpeesta ja siten koin, että työn tekeminen tulee hyödyttämään myös itseäni tulevaisuudessa työtä tehdessä. Vaikka työ oli mielenkiintoinen, oli välillä vaikeuksia saada sitä tehtyä ja aikataulussa pysyminen oli haaste. Alun perin työn piti olla täysin valmis jo elokuussa. Sitä se ei kuitenkaan ollut ja opettajan palautteen puute ei lisännyt motivaatiota. Aikataulu siis lipsui, mutta sain kuitenkin työn tehtyä mielestäni kohtuullisessa ajassa. Ehkä alkuperäinen aikataulu oli hieman tiukkakin. Koulun suunnalta ei aikataulua tai päivämääriä työlle tullut, koska tein sitä opintojen nopeuttajana eri aikaan muiden kanssa. Tietty päivämäärä olisi itseäni helpottanut, sillä tunnen työtapani ja tiedän saavani eniten aikaiseksi kun joku muu asettaa päivämäärät.

Yhteydenpito toimeksiantajaan oli työsuhteeni päätyttyä todella vähäistä. Idea toki kehittämistyöhön lähti itsestäni, ei toimeksiantajan tarpeista. Tämä varmasti vaikutti siihen, ettei toimeksiantajalla ollut aikataulua työlleni. Toisaalta työ sujui vähemmälläkin yhteydenpidolla hyvin, enkä kokenut että olisin kaivannut enempää yhteydenpitoa.

Yksin kehittämistyötä tehdessä ei tarvinnut miettiä siipeilyä, tasapuolisuutta tai yhteisiin asioihin sitoutumista samalla tavalla kuin olisi tarvinnut parityötä tehdessä. Koen, että tässä tilanteessa, jossa olin koko ajan työelämässä kehittämistyötä tehdessäni, oli hyvä ratkaisu tehdä kehittämistyö yksin. Tällöin myöskään aikataulujen venyminen ei vaikuttanut kenenkään muun aikatauluihin tai suunnitelmiin.

6.3 Ammatillinen kasvu

Olin työskennellyt päiväkodissa jo ennen opintoja päiväkotiaavustajana puoli vuotta ja lastenhoitajana vuoden. Opintojen viimeisen harjoittelun tein kymmenen kuukautta kes-

tävän lastentarhanopettajan työsuhteeni aikana. Lisäksi minulla oli ennen harjoittelun alkua paljon kokemusta pienten lasten kanssa työskentelystä muun muassa luistelukoulun ja liikuntaleikkikoulun ohjaajana. Ennen harjoittelua päiväkotinä oli siinä jo ympäristönä tuttu. Päiväkodin toiminta ja päivärytmi olivat myös tuttuja asioita.

Tässä työsuhteessa ja siten myös harjoittelussa olin ensimmäistä kertaa lastentarhanopettajan roolissa ja siten työtehtävät ja asema tiimissä olivat erilaiset kuin aiemmissa kokemuksissani. Työtoverit olivat mukavia ja tiimimme toimi hyvin. Molemmat lastenhoitajat ryhmässä olivat kokeneita alalla ja ottivat hienosti minut nuorempana mukaan tiimiinsä. Ensimmäinen kokemus työstä lastentarhanopettajana ja tiimin vetovastuullisena oli onnistunut ja opettavainen. Sen myötä ymmärsin hyvin koulutusten välisen eron ja eron tuoman vastuunjaon.

Kehittämistyön idea lähti omista tarpeistani työssäni. Työskentelin ensimmäistä kertaa maahanmuuttajien kanssa ja kaikki oli siten uutta. Kehittämistyötä ja työtä tehdessäni luin paljon tietoa maahanmuuttajien lasten kanssa työskentelystä. Hyödynsin myös muiden talossa työskentelevien lastentarhanopettajien kokemusta kyselemällä monia asioita heiltä. Paljon esimerkiksi käytännön asioita opin heiltä. Suurin oppi tuli kuitenkin kokemuksen kautta. Yrittämällä, erehtymällä ja kehittämällä omaa toimintaa löysin tapoja opettaa lapsille suomen kieltä heille sopivilla tavoilla. Koen tämän kehittäneen minua ammatillisesti erittäin paljon.

LÄHTEET

Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2004. *Toiminnallisen opinnäytetyön ohjaajan käsikirja*. Helsinki: Tammi.

Bergman, P. 1996. *Toisen kielen oppiminen – teoreettista pohjaa*. Teoksessa Rekola, N. (toim.) *Suomi toisena kielenä*. Saarijärvi: Gummerrus kirjapaino Oy, 12–21.

Hakala, J. 1998. *Opinnäytetyö luovasti: kehittämis- ja tutkimustyön opas*. Helsinki: Gaudeamus.

Hakala, J. 2004. *Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille*. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Halgunseth, L. 2010. *How children learn a second language*. Education.com. Viitattu 18.6.2016. <http://www.education.com/reference/article/how-children-learn-second-language/>

Halme, K. 2011. *Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen*. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) *Lapsi ja kieli – kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Unigrafia Oy, 86–101.

Harju, H. 2006. *Kielitaito puhkeaa kukkaan – kieltä rikastuttavia leikkejä 3-6-vuotiaille lapsille*. Vaasa: Oy Fram Ab.

Helmet 2013. *Tunnista luotettava tieto*. Viitattu 10.9.2016. [http://www.helmet.fi/fi-FI/Lapset/Tiedonhaku/Tunnista_luotettava_tieto\(2592\)](http://www.helmet.fi/fi-FI/Lapset/Tiedonhaku/Tunnista_luotettava_tieto(2592))

Ikonen, K. 2007. *Oman äidinkielen opetuksen kehityksestä Suomessa*. Teoksessa Latomaa, S. (toimi.) *Oma kieli kullan kallis: opas oman äidinkielen opetukseen*. Helsinki: Edita Prima Oy. 41–56.

Infopankki 2016. *Tietoa Turusta*. Viitattu 15.6.2016. <http://www.infopankki.fi/fi/turku/tietoa-turusta>

Kajaanin ammattikorkeakoulu. 2015. *Aikataulusuunnitelma*. Viitattu 19.8.2016. <http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Opinnaytetyoprosessi/SoTeLi/Opinnaytetyoprosessi/Prosessi/Aiheanalyysi/Aikataulusuunnitelma>

Kajaanin ammattikorkeakoulu. *Eettisyys*. Viitattu 10.10.2016. <https://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Eettisyys>

Korpilahti, P. 2007. *Lapsen monet reitit kaksikieliseksi – haasteita ja mahdollisuuksia*. Teoksessa Latomaa, S. (toimi.) *Oma kieli kullan kallis: opas oman äidinkielen opetukseen*. Helsinki: Edita Prima Oy. 26–35.

Koppinen, M-L.; Lyytinen, P. & Rasku-Puttonen, H. 1989. *Lapsen kieli ja vuorovaikutustaidot*. Rauma: Oy Länsi-Suomi.

Latomaa, S. 2007. *Kotikielestä äidinkieleen ja kaksikielisyyteen*. Teoksessa Latomaa, S. (toimi.) *Oma kieli kullan kallis: opas oman äidinkielen opetukseen*. Helsinki: Edita Prima Oy. 36–40.

Maahanmuuttaja.net. *Kuka on maahanmuuttaja?* Viitattu 15.10.2016. <http://www.maahanmuutto.net/7>

Mård, K. 1996. *Kielikylpyopettajan kaksi eri roolia päiväkodissa*. Teoksessa Buss, M. & Lauren, C. (toim.) *Kielikylpy: Kielitaitoon käytön kautta*. Vaasa: Vaasan yliopisto, 31–46.

Mäkelä, T. 2007. *Miksi äidinkieli tarvitsee tukea?*. Teoksessa Latomaa, S. (toimi.) *Oma kieli kullan kallis: opas oman äidinkielen opetukseen*. Helsinki: Edita Prima Oy. 14–15.

Porvoon varhaiskasvatus 2013. Suomi toisena kielenä – opetus. Viitattu 15.10.2016.
<http://peda.net/veraja/porvoo/paivahoito/s2/suomi>

Rasinkangas, J. 2014. Maahanmuuttajien asumisen keskittyminen Turussa. Tutkimuskatsauksia 3/2014. Viitattu 15.6.2016.
https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//tutkimuskatsauksia_2014-3.pdf

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Turku 2015. Maahanmuuttajalasten päivähoito ja varhaiskasvatus. Viitattu 13.5.2016.
<https://www.turku.fi/paivahoito-ja-koulutus/paivahoito-ja-esiopetus/paivakodit-turussa/monikulttuurinen-paivahoito>

Turun yliopisto. Eettisyys. Viitattu 10.10.2016.
<https://www.utu.fi/fi/yksikot/tse/tietoa/arvot/eettisyys/Sivut/home.aspx>

Uusitalo, H. 1995. Tiede, tutkimus ja tutkielma – Johdatus tutkielman maailmaan. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Virtuaaliammattikorkeakoulu 2006. Monimuotoinen/toiminnallinen opinnäytetyö. Viitattu 20.6.2016.
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/030906/1113558655385/1154602577913/1154670359399/1154756862024.html>

Suunnitelma tuotoksesta

<p>Kielituokioita 3-4-vuotiaille maahanmuuttaja lapsille</p>	<p>Vaatteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimeäminen: noppaleikki • Peli: lajittelu • Leikki: paperinukke • Tehtävä: värityskuva • Haaste: säätilat
<p>Värit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimeäminen: liikuntaleikki • Peli: bingo • Leikki: ”kenellä on päällä..” • Tehtävä: väriympyrä • Haaste: värien haku 	<p>Numerot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimeäminen: laskeminen • Peli: domino • Leikki: liikuntaleikki • Tehtävä: yhdistä • Haaste: äänibingo
<p>Ruokailu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimeäminen: pussista • Peli: muistipeli • Leikki: kim-leikki • Tehtävä: mikä ei kuulu joukkoon • Haaste: lajittelu 	<p>Sijainti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nimeäminen: leikki • Peli: muistipeli • Leikki: avaimen piilotus • Tehtävä: missä? • Haaste: leikki

Tuotoksen sisällysluettelo

3

Sisällysluettelo:

1. Värit	4
1. Peli: Bingo	5
2. Tehtävä: Väriympyrä	10
2. Vaatteet	11
1. Värityskuva ulkovaatteet	12
2. Väristyskuva sisävaatteet	13
3. Haaste: Säätilat	14
3. Numerot	15
1. Peli: Domino	16
2. Tehtävä: Yhdistä lukumäärä ja numero	21
3. Haaste: Äänibingo	22
4. Ruokailu	26
1. Peli: Muistipeli	27
2. Tehtävä: Mikä ei kuulu joukkoon	28
5. Sijainti	29
1. Peli: Muistipeli	30
2. Tehtävä: Missä?	31